

بررسی عوامل مؤثر بر تنوع کشت در شهرستان بافت به منظور مدیریت ریسک

سمیه امیر تیموری

استادیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران
amirtaimoori@yahoo.com

چکیده

فعالیت در بخش کشاورزی توأم با ریسک می‌باشد. به منظور تداوم فعالیت در این بخش و بالا بردن درآمد کشاورزان لازم است راهکارهای مدیریتی مناسبی برای مقابله با ریسک ارائه شود. یکی از قدیمی‌ترین و رایج‌ترین راهکارهای مدیریتی، استفاده از تنوع کشت است. با توجه به جایگاه تنوع کشت در زمینه مدیریت ریسک، شناسایی عوامل مؤثر بر آن حائز اهمیت می‌باشد. لذا در این مطالعه، با استفاده از شاخص آنتروپی تعمیم یافته (MEI) میزان تنوع کشت در شهرستان بافت اندازه‌گیری و به منظور بررسی عوامل مؤثر بر تنوع کشت از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) و نظریه مجموعه‌های راف (RST) استفاده شد. اطلاعات لازم از یک نمونه ۸۹ نفری و مصاحبه رو در رو با کشاورزان در سال ۱۳۹۳ جمع‌آوری شد. نتایج تخمین رگرسیون نشان داد که متغیر متوسط هزینه تولید سالانه محصولات تأثیر منفی و معنی‌دار و متغیرهای قیمت محصولات، تجربه کشاورز، بیمه، متوسط درآمد کشاورزی و غیر کشاورزی و سطح سواد تأثیر مثبت و معنی‌داری بر تنوع کشت محصولات منطقه مورد بررسی دارند. نتایج حاصل از نظریه مجموعه‌های راف نیز با نتایج حاصل از تخمین رگرسیون همخوانی داشت. لذا اتخاذ سیاست‌های مثبت و مناسب قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی، تحقیق، ترویج و آموزش تکنولوژی‌های جدید تولید به منظور بالا بردن کارایی و بهره‌وری و در نتیجه پایین آمدن هزینه تولید محصولات و گسترش سطح بیمه به منظور متنوع نمودن کشت و کاهش ریسک پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: تنوع کشت، شاخص آنتروپی تعمیم یافته، مدیریت ریسک، نظریه مجموعه‌های راف

۱- مقدمه

حدود ۴۰ درصد جمعیت کشور در مناطق روستایی زندگی می‌کنند که شغل اکثر آن‌ها، کشاورزی است. بنابراین کشاورزی در اقتصاد روستایی ایران، بسیار مهم و سهم آن در معیشت روستاییان به خصوص کشاورزان خرده‌پا که اغلب منبع درآمد دیگری ندارند، بسیار حائز اهمیت است [۱].

تولید در بخش کشاورزی تفاوت‌هایی با سایر زمینه‌های تولیدی و تجاری دارد که مهم‌ترین آن‌ها، اتکاء زیاد فعالیت‌های این بخش به طبیعت و مواجه شدن با طیف وسیعی از خطرات و حوادث طبیعی مانند سیل، تگرگ، سرما و گرما، آفات و امراض نباتی و همچنین کوچکی و پراکندگی مزارع می‌باشد که فعالیت در این بخش را به فعالیتی پرخطر و توأم با ریسک تبدیل کرده است [۲].

ماهیت ریسکی فعالیت‌های کشاورزی در نواحی مختلف، کشاورزان را وادار کرده است تا با به کارگیری شیوه‌های مدیریتی مختلف، اثرات نامطلوب عوامل ریسکی را اداره و مهار کنند. یکی از قدیمی‌ترین و رایج‌ترین راهکارهای مدیریتی، استفاده از تنوع کشت است که با این روش، کشاورز نوسانات درآمد مزرعه خود را فقط بر پایه ارتباط میان محصولات مختلف و منابع و نهاده‌های در دسترس به کم‌ترین اندازه می‌رساند [۳]. تنوع محصولات کشاورزی، ابزار مؤثری برای ایجاد سیاست‌های توسعه بخش کشاورزی، گسترش روش‌های نوین زراعی و دامی، جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها و در نهایت، رسیدن به هدف‌های توسعه بخش کشاورزی است. تنوع در کشت به عنوان رهیافتی برای از بین بردن آسیب‌پذیری روستاییان که یکی از ابعاد محرومیت جامعه روستایی است، نقش مهمی را ایفا می‌کند. تنوع سرمایه‌گذاری استراتژی است که کشاورزان